

MARUF VAKFI
İSLAM EKONOMİSİ ENSTİTÜSÜ

BÜLTEN

2018

VİZYON

İSLAM EKONOMİSİ TEZİNİ ÇAĞIMIZ İNSANINA SUNMAK..

MİSYON

İSLAM EKONOMİSİNİN İNSANLIK İÇİN GEREKLİLİĞİNİ
ORTAYA KOYACAK AKADEMİK ÇALIŞMALAR YAPMAK...

İSLAM EKONOMİSİNİN AMACI

İNSANLAR ARASI EKONOMİK HAKKANİYETİN TESİS EDİLMESİDİR.

HAK BELİRLEME YETKİSİ

MUTLAK ANLAMDA SADECE HAKK'A AİTTİR.

Bülten'den

BÜLTEN

2018

Yıl: 2 Sayı: 2

Yayın Kurulu

Sıtkı Abdullahoğlu

Sercan Karadoğan

Mehmet Akif Berber

Tasarım

Enes Deniz

Baskı

Mare Matbaa

Litros Yolu, 2.

Matbaacılar Sitesi

3NC4 Topkapı / İST.

Tel: 0 212 567 67 13

info@marematbaa.com

Maruf Eğitim

Araştırma ve

Dayanışma Vakfı

Necmettin Aytek Plaza

Seyitnizam Mah.

Mevlana Cad. No:77

K:8 Zeytinburnu - İST.

Telefon

0212 510 11 25

Faks

0212 510 11 24

www.marufvakfi.org

maruf@marufvakfi.org

MARUF VAKFI
İSLAM EKONOMİSİ ENSTİTÜSÜ

İÇİNDEKİLER

1. MARUF'TAN / ADNAN DANIŞMAN	2
2. İSLAM EKONOMİSİ ÇALIŞMAK / SITKI ABDULLAHOĞLU	3
3. İSLAM EKONOMİSİ ÇALIŞMALARININ GELİŞİMİ / SERCAN KARADOĞAN	6
4. MARUF VAKFI İSLAM EKONOMİSİ ENSTİTÜSÜ ÇALIŞMALARI	
I. TEMEL KAYNAKLARDA EKONOMİK ANLAYIŞ	10
a. Kuran ve Ekonomi	
b. Sünnet ve Ekonomi	
II. İSLAM İKTİSAT FELSEFESİ	11
A. FARUK AYSAN	
SABRİ ORMAN	
SİNAN CANAN	
İSHAK ARSLAN	
III. İSLAM İKTİSAT TARİHİ	16
CENGİZ KALLEK	
IV. İKTİSAT FELSEFESİ	17
FERİDUN YILMAZ	
V. İSLAM EKONOMİSİNİN KURAMSAL TEMELLERİ/AKSİYOMLARI	18
Makasıdu's Şeria (Okuma Grubu) Sıtkı Abdullahoğlu	
VI. KAVRAM ANALİZLERİ	19
SERMAYE Sercan KARADOĞAN	
MÜLKİYET M. Akif BERBER	
VII. İEE YAYINLARI	21
İSLAM İKTİSADİ DÜŞÜNCE TARİHİ PROJESİ	
İSLAM EKONOMİSİNE KATKI SAĞLAYAN ALİMLER	
3.KİTAP / İSLAMİ İKTİSAT SİSTEMİ: TEORİ VE PRATİK	
VIII. SEMİNER	24
KUR'AN'DA EKONOMİ TASAVVURU SITKI ABDULLAHOĞLU	

Başkan'dan

Adnan DANIŞMAN
Genel Başkan

Maruf'tan Selam ve Muhabbetle...

Maruf söz, maruf davranış ve maruf bir hayat anlayışı ile çıktığımız yolda adım adım ilerlemeye devam ediyoruz.

Maruf Vakfı önceliğini İslam Ekonomisi çalışmalarına veren bir vakıftır. Ancak başlarken de ifade ettiğim gibi işin sonunda hayatın tamamına ilişkin maruf bir anlayışın müheyya olması emeli içindeyiz.

Biliyoruz ki, ne sadece ekonomi, ne sadece siyaset ne sadece hukuk ya da ahlak insanlığın tüm ihtiyaçları karşılayabilir. Önemli olan hayatın tamamına dönük bir düzen yaklaşımı sahibi olmak, birey ve toplum bağlamında insan için hayal olan huzur iklimine su taşımaktır.

Maruf Vakfı İslam Ekonomisi çalışırken, Kur'an referansını gerçekten birinci plana koymak noktasında azimli bir tutum içindedir. Zira tüm yaklaşımların en temel referanslarına kaynaklık eden metin Kur'an metnidir. Bilgi kaynağı itibarıyla, sıhhat açısından bir sorunun olmaması olağanüstü bir zihinsel güvenlik üretmektedir. Bu konforu görememek kabul edilemez.

Gerek paradigmlar ve gerekse kavramsal analizlerde filozofik sorgulamalar hikmete mebni olarak derinleştirilirse gerçek anlamda bir huzur düzeni yakalanacağına dair kesin inancımız bulunmaktadır.

Hakikat arayış serüveni ve ona bağlı olarak üretilecek olan Maruf Hayat anlayışı her daim evrenseli konu edinir. Yani bu anlayış sadece Müslümanları değil, tüm insanları; Hakları korunan, duyguları önemsenen, onurları hürmet gören konumuna yüceltir. Yani varoluşuna uygun konumuna...

Şimdi üzerimize düşen, işte bu ulvi görevin hakkını verecek derinliklere ulaşmaya çalışmak, ondan neşet edecek hakkaniyeti sürdürülebilir sistemlere aktarabilme çabasını ortaya koymaktır.

Biz kendimize yoğunluk alanı olarak ekonomi alanını seçmiş bulunuyoruz. Büyük bir bütünün kıymetli bir parçası olarak buradan akıtacağımız bir nehrin başka nehirlerle buluşmasını ve maruf ummanına ulaşmasını arzuluyoruz. Niyetimiz ve çabamız bundan ibarettir.

Başarıyı bahşeden Allah'tır...

İslam Ekonomisi Çalışmak

Sıtkı ABDULLAHOĞLU

İslam Ekonomisi Enstitüsü Başkanı

İslam ekonomisi çalışmak önemli bir iştir. Önemli oluğu kadar bizim için heyecan verici ve içinde idealizm barındıran bir faaliyet alanıdır. Zira biz Maruf Vakfı olarak erimi uzun gözükmek de bu çalışmanın içine girmeyi bir manevi sorumluluk olarak gördük.

Paradoksal gözükebilir. Ekonomi gibi maddi yönü çok yüksek olan bir konuda nasıl oluyor da manevi sorumluluk hissediyorsunuz, denebilir. İşte işin püf noktası da buradadır.

Müslümanlar olarak bizim temel kaynağımız olan Kur'an ekonomik meseleleri işlerken çok ilginç bir dil kullanmaktadır. Adeta Yüce Yaratıcı, insanla ticari bir iletişime girmekte, ortak olmakta, borç vermekte, borç almakta ve ekonomik ilişkilerde ortaya çıkacak olan hem ilkesel aykırılıklara karşı hem de uygulamadaki eksikliklere karşı kendini muhatap kılmaktadır.

Aynı zamanda zihinsel kaymalara karşı çok tehditkar ifadeler kullanarak konuya verdiği önemi göstermekte ve aynı zamanda insanların da aynı önemi vermelerini istemektedir.

Rabbimiz "Güzel borç" verme işlemini kendine verilmiş bir borç olarak nitelerken, borçlanma üzerinden rant ekonomisi üretme düşüncesiyle "alışveriş de faiz gibidir" nitelemesi yapanları şeytani bir dokunuşun yansımasına uğramış zihin sahipleri olarak ifade etmektedir.

Bu temel metinde "Ekonomi ve ahlak" "ekonomi ve maruf" ayrılmaz ikililer olarak mütemadiyen karşımıza çıkmaktadır. Ekonomik gerekçelerle insan onurunu zedeleyici, gönül kırıcı tutumları "gönüle ulaşacak özel bir ateşle karşılayacağını" ifade etmektedir.

Daha çok sayıda ortaya konan paradigmatik ve ekonomik yaklaşım ölçüleri bize yepyeni bir düzeni emretmektedir. Ancak işin doğasında bir kısım zorluklar bir kısım sorunlar bulunmaktadır. Bunlar aşılmalı ve maksadın hasıl olmasının yolları modern ihtiyaçları karşılayacak şekilde döşenmelidir. Yani işin sonunda sistem kurgulanabilmeli, modellemeler yapılabilmesi ve makrodan mikroya yapının teorileri üretilmelidir.

Şimdi bugünkü sorunlara dikkat çekerek önümüzdeki engelleri tanıyıp nasıl aşacağımızı düşünme zamanıdır.

a) Anlayış sorunu: Öncelikle konuyla ilgili olarak Müslümanlar arasında aşılması gereken çok ciddi bir anlayış sorunu bulunmaktadır. Maalesef Kur'an'dan uzak olmanın getirdiği bir bilgi ve ilgi eksikliği sebebiyle türediğini düşündüğümüz İslam Ekonomisi kavramsallaştırmasını kabullenememe sorunu süregelmektedir. Bu değişmelidir. Hayatın tamamına ilişkin düzenleme getiren bir yapının ekonomi gibi hayati bir parçayı ihmal etmiş olması teknik olarak mümkün değildir. Adalet ve hakkaniyet gibi temel kavramların adeta amaç olarak öne çıktığı bir düzenin en büyük haksızlıklara konu olan ekonomide var olmaması düşünülemez. Anlayışı değiştirmek ve İslam'da var olanın ne olduğunu anlama ve kabullenme sürecine girmek doğru olan yoldur.

b) Metodoloji sorunu: Modern zamanlarda İslam ekonomisi çalışmalarının tarihini 1970 li yıllardan başlatsak dahi henüz konunun tam olarak nasıl çalışılması gerektiği ve nasıl test edilmesi gerektiği, teoremlerinin hangi tekniklerle ispatlanması gerektiği gibi konular da belirlemeler iyi bir seviyeye gelememiştir. Maruf Vakfı İslam Ekonomisi Enstitüsü olarak, illa bir metodoloji önerisi iddiasıyla değil ancak, kendimize göre bu konunun çalışanlarına bir rehber üretmek ve öncelikle de kendi araştırmacılarımızla uygulama alanına geçirmek üzere bir program üretmiş bulunuyoruz. Yaptığımız çalışmalar bu kapsamda ilerlemekte ve sürekli geliştirilmektedir. Programın detayları kaynaklarımızda mevcuttur.

c) Kaynak Sorunu: İslam medeniyetinin pratiğinde meydana gelen fetret süreçlerinin uzunluğu bizlerin modern zamanlarda üretimlere devam etmesini ve yeni kaynaklar oluşturmasını engellemiştir. Kadim zamanlarda ve o zamanın ilmi anlayış ve imkanlarına göre üretilen bilgilerin bugün için değerlendirilmesi adeta yeni bilgi üretmekten daha zor bir meseledir. Ancak, şimdi yapılacak olan çalışmalarda kültür ve ilim mirasının devamlılığını sağlayacak şekilde, İslam Ekonomisinin düşünce ve uygulama tarihi boyutu hakkıyla incelenecek ve yerleşmesi gereken makama yerleştirilecektir. Ancak kabul etmek gerekir ki halen bu alanda ciddi bir kaynak sorunu yaşanmaktadır.

d) Rehberlik sorunu: İslam Ülkelerinde kapsamlı bir İslam İktisadı uygulaması uzun zamandır ya da modern ekonomi zamanlarında uygulama imkanı bulamadığı için Üniversitelerde de bu konularda kapsamlı dersler yapılamamış ve akademik çalışmalar sürdürülememiştir. Bu yüzdendir ki bu konuda elan ciddi bir rehberlik sorunu yaşanmaktadır. Parça parça da olsa özel olarak kendisini yetiştirmiş hocalarımızdan istifade etme şansı elbette var. Ancak çok daha ileri düzeylere ihtiyacımızı olduğu aşıkardır. Türkiye gibi bir ülkede dahi üniversitelerde konuyla ilgili lisans ve lisansüstü çalışmaların tarihi çok kısadır.

e) Teknoloji sorunu: Konvansiyonel ekonominin çok büyük bir egemenliği söz konusudur. Bu sebeple dünyanın bütün üniversitelerinde, araştırma merkezlerinde ve daha birçok birimde ekonominin gereklerine ilişkin metodolojik, sistemik ve pratikle ilgili testler açısından ileri düzey teknikler geliştirilmiştir ve kullanılmaktadır. Henüz İslam Ekonomisi araştırmaları bu tür teknik imkanlardan yoksundur. Ancak çalışmalar ilerledikçe bu konularda da gelişmeler yaşanacağı aşikardır.

f) Pratik sorunu: İslam ekonomisinin dünyada herhangi bir ülkede bütüncül olarak uygulama imkanından yoksun olması pratik sorunların İslam ekonomisine göre çözümünün üretilmesine fırsat vermemektedir. Tamamen varsayımsal olarak ve hipotetik yaklaşımlarla yapılan üretimlerin pratikle uyum sorunları olmasını şimdilik makul karşılamak gerecektir. Burada ortaya çıkacak olan eksikliklerin ironik yaklaşımla karşılanması yerine tamamlama önerileriyle karşılanması doğru olacaktır.

g) Finans sorunu: Finans sorunundan kastımız İslam Ekonomisi Çalışmalarını finanse edecek kaynak sorunu değil. Esas sorun, İslami finans diye uygulamada olan bankacılık konusudur. Büyük ölçekte zaruret fıkhnının imkanlarıyla çerçevelenmeye çalışılan finans sisteminin bir kısım konulardaki işlemlerinin geleneksel bankacılık işlemleriyle benzeşmesi ya da örtüşmesi önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir taraftan bu sorunlar çözülmeye çalışılırken diğer taraftan bu tür bankacılık faaliyetleri İslam Ekonomisinin tamamı olarak algılanan bir imajı desteklemektedir. Bu da İslam ekonomisi algısının daha doğmadan yorulmasına sebebiyet vermektedir. Oysa finans, ekonomi içinde sadece bir parçadan ibarettir. Bu kavramların birbirinden ayrışması her birinin yerli yerine oturması zaman alacaktır.

h) Rekabet sorunu: İslam Ekonomisi meselesinin kitleler tarafından kabul edilip uygulamaya konmasının önündeki en büyük engel, karşısında devasa bir liberal kapitalist sistemin yürüyor halde bulunmasıdır. Olabildiğince yüksek elastikiyet kabiliyetine sahip olan bu sistem, bütün krizlere rağmen ve asimetrik öcünde gelir ve servet eşitsizliği üretmesine rağmen, kitleler tarafından reddedilmemektedir. Muhtemeldir ki alternatif bir yapının yürürlükte olmaması bu sistemi güçlü kılmaktadır. Tabii ki sistem güçlendikçe de alternatiflerin ortaya çıkması zorlaşmaktadır. Bu kırılması gereken bir tahterevallidir. Bu rekabet sorununun bir şekilde aşılması ve öncelikle İslam toplumları tarafından İslam Ekonomisinin kabullenilmesi bu konudaki sorunların aşılmasına önemli katkı verecektir.

Bu ve benzer sorunlar altında İslam Ekonomisi için akademik çalışmalar sürdürülmektedir. İnşallah gelecek zamanlarda bu konuda çok daha iyi şartlar oluşacak ve ümit vadeden çalışmaların boyutları genişleyerek istenen noktalara ulaşacaktır.

İslam Ekonomisi Çalışmalarının Gelişimi

İslam ekonomisi veya İslami ekonomi hem kavramsal düzeyde hem de pratik uygulama alanları açısından son yüzyılda ve özellikle de son çeyrek yüzyıllık dönemde önemli atılım ve gelişmeler sağlamıştır. Bunun yanında, çalışmaların geneline bakıldığında, teori ve pratik arasındaki uyumsuzluk göze çarpmaktadır. Buna ilave olarak "İslam ekonomistleriyle", "İslam fıkıhçıları" arasındaki ihtilaflar ve ciddi yaklaşım farklılıkları, İslam ekonomisinin hem teorik hem de pratik manada hala yeterli olgunluğa erişememiş olduğunu ve hâkim ekonomi paradigması karşısındaki durumunun da hala oldukça kırılgan ve gelişme aşamasında olduğunu göstermektedir.

Akademik Bir Disiplinin Doğuşu

İslam ekonomisinin bir akademik disiplin olarak dönüm noktası 1976 yılında Cidde Kral Abdülaziz Üniversitesinde İslam Ekonomisi Araştırma Merkezinin (İEAM) kurulmasıyla başlamıştır. Çok kısa bir zaman içerisinde İslami ilkeler temelinde faaliyette bulunacaklarını beyan eden birkaç finans kurumu da ortaya çıkmıştır. Son otuz yılda İslam ekonomisine dair araştırma makalelerinin, kitapların ve dergi yazılarının üretimi ve dolaşımında dikkate değer bir gelişme olmuştur.

İslami Finans Projesi

Nazim Ali (2008) İslam ekonomisi konusundaki araştırma çalışmalarını ve yayınları ayrıntılı bir şekilde analiz etmekte ve Harvard Üniversitesi İslami Finans Projesi (İFP) Veri bankası temelinde alandaki gelişme temposunu ve farklı kaynakları göstermektedir. 1979'den önce İslam ekonomisi ve finansıyla ilişkili sadece 238 yayın bulunmaktaydı. 1999 bu sayı 2722 olmuştur. 2006'ta veri bankasındaki yayınların sayısı 6485'tür. 2011'de, münhasıran İslam ekonomisi ve finansına ayrılmış bazı araştırma ve hakemli dergiler mevcuttu, ayrıca İslam ekonomisi konusunda araştırma materyali sunan bir dizi web sitesi vardı. Ali (2008: 155) İslam ekonomisi ve finansına hasredilmiş yakın zamanda yayınlanmaya başlamış sekiz derginin bir listesini sunmaktadır. Müslüman ve Batılı ülkelerdeki birtakım üniversiteler İslam ekonomisi ve finansı üzerine doktora tezlerini tamamlamış veya kayda geçirmişlerdir. Örneğin, Nazim Ali (2008:157), ABD, İngiltere ve Almanya gibi farklı ülkelerdeki üniversitelerde 484 araştırma projesi ve 75 doktora tezinden bahsetmektedir. Bunun yanında, İFP veribankası dünya genelinde farklı üniversitelerde tamamlanan 200 doktora tezine dair bilgi içermektedir (Ali 2008: 164; Khan 2013).

Araştırmaların Niteliği

Birçok kurum ve kuruluş İslami finans konusunda dersler ve dereceler sunmaktadır. İngilizce, Arapça, Urduca, Malayca, Türkçe ve diğer bölge dilleri literatürleriyle ilgili olarak birçok bibliyografya çalışması yayımlanmıştır ve bunlara yenileri eklenmeye devam etmektedir. İFP veribankası İslam ekonomisi ve finansında binin üzerinde özgün başlık içermektedir (Ali 2008: 164). The Islamic Foundation ve Mağrib ve İslam Çalışmaları Merkezi İslam ekonomisi ve finansı için beş ciltlik bir ansiklopedi hazırlamaktadırlar. Türkiye’de de üniversiteler ve araştırma merkezleri İslam ekonomisiyle ilgili yenilikçi çalışmalara öncülük etmektedirler. İslam ekonomisi ve finansına dair literatürün yoğunluğu konferans bildirilerinden oluşmaktadır. Her yıl, küresel ölçekte yoğunlukla da İslami finans alanında çok sayıda konferans ve seminer düzenlenmektedir. Ali (2008: 164) İFP veri bankasının 1500 konferansın bildiri özetlerini içerdiğinden bahsetmektedir.

1990’lı Yıllar ve 2000’lerdeki Artan İlgi

1990 ile 2010 arasındaki yirmi yıl boyunca abartısız binlerce yayın, yüzlerce seminer, konferans ve sempozyum yapılmış, İslam ekonomisi ve finansı literatürü sunan çok sayıda web sitesi ortaya çıkmıştır. Bu literatürün birçoğu İslami finans endüstrisi tarafından finanse edilmekte ve İslam ekonomisi ve finansına dayalı bilgiye çok da fazla yeni bir şey eklenmemektedir. Bunlar birbirini tekrar eden ve tek düze çalışmalardır. Bu alanla ilgili en temel problemlerden birisidir. Akademik bir disiplin olarak ortaya çıkan İslam ekonomisi alanının daha kendi akademik sınırlarını ve kapsamını metodolojisini ve teorilerini oluşturmada doğrudan pratiğe ve uygulamaya odaklanması ve insan kaynağı ihtiyacını karşılayacak eğitimler yapılması beraberinde bazı sorunları getirmiştir.

Türkiye’de İslam Ekonomisi Çalışmaları

Türkiye’de İslam ekonomisi çalışmaları 1960’lı yıllara kadar götürülebilir. Bu dönemde yavaş yavaş da olsa bir akademik üretimin başladığını, tercüme faaliyetlerine girildiğini görüyoruz. Yine 1960-1970 arası dönem yoğunluklu olarak tercüme faaliyetlerinin devam ettiği ancak artık artık yavaş yavaş fıkıh ve iktisat tarihi çalışmalarının da İslam ekonomisi çalışmaları içinde çalışıldığını görüyoruz.

Fıkhu'l İktisad yada İslam İktisadı Fıkhi

1970'lerde artan bir ilgiyle devam eden bu ilk İslam iktisadı çalışmalarında doğrudan iktisatçıların katkısını çok fazla göremiyoruz. Bu çalışmalar daha çok fıkıh sistemi içi içinde yapılan çalışmalardır. Başka bir ifadeyle İslam iktisadıyla ilgili öncü çalışmalar Türkiye'de fıkıh kökenli ilim adamları tarafından yürütölen "fıkhu'l iktisad" başlığı altında yapılmıştır. Bu minvalde Türkiye'de İslam iktisadına dair çalışmaların kahir ekseriyetinin fıkıh sistemiğine dayanarak yapıldığını söyleyebiliriz. Bunun yanı sıra iktisat tarihi de İslam iktisadı çalışmalarında Türkiye'de önemli bir yere sahiptir (Tabakoğlu, 2013). Yine bu görüşümüze destek olması açısından Orman (2014); "1970'li yıllarda akademik İslami iktisat çalışmalarının neredeyse bütünüyle gönüllölük esasına dayanan çalışmalar şeklinde olduğunu ve daha çok esas meşgalesi başka alanlar olan bazı akademisyenlerin adeta birer hobi olarak İslami iktisat çalıştıklarını" söylemektedir.

İslam Ekonomisi Teorik Çalışmaları

Zaim (2010)'in aktardığına göre ise, Türkiye'de akademik ve teorik İslam iktisadı çalışmaları ilk olarak Hindistanlı âlim Muhammed Hamidullah'ın Paris'ten gelerek İstanbul Üniversitesi Edebiyat Faköltesi'ndeki İslâmi Araştırmalar Enstitüsünde verdiği derslerle başlamış ve Hamidullah'ın bu dersleri daha sonra "Modern İktisat ve İslâm" adıyla basılmıştır (Hamidullah, 1963). Hamidullah'ın öncülüğünde başlayan İslam iktisadı çalışmalarının yaygınlaşmasına vesilen olan isim ise kuşkusuz onun öğrencisi olan Sabahaddin Zaim'dir. Sabahattin Zaim (2010) Hamidullah'tan dersler alarak aynı konuyu işlemeye devam ettiğini ve 1968'de Kadıköy Halk Evi'nde verdiği konferansın, önce İhsan Babalı'nın Çağaloğlu Yayınevi'nce yayınlanan İslâm Düşüncesi mecmuasının 5. sayısında "Modern İktisat ve İslâm" adıyla bir makale olarak neşredildiğini aktarmaktadır. Daha sonra ise bu makale Milli Türk Talebe Birliğı (MTTB) tarafından birkaç kez basılmıştır (Zaim, 1969).

İktisat Tarihi ve İslam İktisat Düşüncesi Çalışmaları

1980'lerden itibaren ise fıkıh hâkimiyetindeki İslam iktisadı çalışmalarına artık daha fazla iktisatçı katkısının olduğunu görmekteyiz. Ayrıca iktisat tarihi çalışmaları da Türkiye açısından İslam iktisadı çalışmalarına kaynaklık eden bir alan olagelmıştır.

Ayrıca iktisat tarihi çalışmaları da Türkiye açısından İslam iktisadı çalışmalarına kaynaklık eden bir alan olagelmıştır. Sabri Orman'ın 1981 yılında Sabri Ülgener'in nezaretinde tamamladığı "Gazali'nin İktisat Felsefesi" isimli doktora tezi de bu alandaki öncü çalışmalardandır. Bu tez klasik dönem İslam âlimlerinden birisinin hususen iktisadi fikirlerine odaklanması ve bunun bir iktisat doktorası programında tamamlanması anlamıyla Türkiye açısından bir ilktir (Orman, 1984). Yine bu tarz İslam iktisadı ve iktisat tarihinin kesiştiği çalışmalara örnek olarak Ahmet Tabakoğlu'nun Osmanlı Maliyesi (1983) ve Ahmed Güner Sayar'ın Osmanlı İktisat Düşüncesinin Çağdaşlaşması (1986) çalışmalarını örnek gösterebiliriz. Sayar'ın çalışması Sabri Ülgener'in çalışmalarının bir devamı olarak da okunabilir. Ayrıca Tabakoğlu'nun 1987 yılında "İslam ve Ekonomik Hayat" adıyla Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları'ndan basılan kitabı da genel olarak bir İslam iktisat sistematizi kurması bakımından önemli bir eserdir.

Faizsiz Bankacılık ve Finans Çalışmaları

1980'lerde gündeme girmeye başlayan bir konu da "faiz" meselesidir. Artık yavaş yavaş İslam iktisadına dair kurumların ve bankaların kurulması veya gündeme gelmesiyle birlikte ana akım iktisadın en temel bileşeni olan ve İslam iktisatçılarının temelde en çok karşı çıktıkları konu olan faiz ile ilgili de önemli çalışmalar yapılmıştır. Selman Başaran'ın (1986) Bütün Yönleriyle Faiz; Akın (1986)'ın Faizsiz Bankacılık ve Kalkınma; Efe'nin (1986) İslam'da Zekât, Faiz, Zina ve Ölüm Sonrası; Arif Ersoy vd.'nin (1987) Faizsiz Yeni Bir Banka Modeli; Özsoy'un (1987) Türkiye'de Özel Finans Kurumları ve İslam Bankacılığı; Uludağ'ın (1988) İslam'da Faiz Meselesine Yeni Bir Bakış adlı çalışmaları faiz konusunda bu dönemde yazılmış çalışmaların bazılarıdır. 1980'lerde faiz konusunun neden önemli bir yer teşkil ettiği ileriki bölümlerde açıklanacaktır.

1990'lardan sonra ise Türkiye'de İslam iktisadı çalışmalarının teorik ve sistemsel düzeylerinin zayıfladığını bunun yerine yine fıkıh sistematizi içerisinde faiz, kredi ve bankacılık gibi güncel ve acil meselelere dair tartışma toplantılarının ve çalışmalarının yapıldığını görüyoruz. 2000'li yıllardan itibaren ise alandaki temel ilginin tamamen finans ve bankacılık konusuna kaydığını ve burada teorik anlamda önemli ve derinlikli çalışmaların çok fazla olmadığını görüyoruz.

Sercan KARADOĞAN

Maruf Vakfı Araştırmacısı

Temel Kaynaklarda Ekonomi

KUR'AN VE EKONOMİ

Kur'an ve Ekonomi derslerinde bugüne kadar 85 oturum yapılmıştır. İktisadi konularla ilgili ayetler derslerde konu edilmiş ve bu ayetlerin meal ve tefsirlerine bakılarak günümüze dair ne söylediği üzerine analizler ve fikir alış verişinde bulunulmuştur.

Kur'an ve Ekonomi dersi, İslam Ekonomisi Enstitüsünün öncelikle önem verdiği derslerin başında gelmektedir. Dersin amaçlarını şöyle ifade edebiliriz;

- Kur'an'da ekonomiyle ilgili bütün ayetlerin ortaya çıkarılması, ekonomik projeksiyonların yapılması
- Konu ile ilişkili olan ayet kümelerinin birlikte değerlendirilmesi
- Kur'an'daki ekonomik kavramların taranması

SÜNNET VE EKONOMİ

Kur'an ve Ekonomi derslerinin yanı sıra Sünnet ve Ekonomi dersleri de hayata geçirilmiştir. İktisadi konularla ilgili hadisler derslerde konu edilerek tüm hadis kitapları taranmaya başlanmış ve bu hadislerin günümüze dair ne söylediği üzerine analizler ve fikir teatileri yapılmaya başlanmıştır.

Sünnet ve Ekonomi dersi, İslam Ekonomisi Enstitüsünün Kur'an ve Ekonomi dersinden sonra en çok önem verdiği derslerden biridir.

- Ekonomiyle ilgili bütün hadislerin ortaya çıkarılması, ekonomik projeksiyonların yapılması
- Konu ile ilişkili olan hadis kümelerinin birlikte değerlendirilmesi
- Hadislerdeki ekonomik kavramların taranması

İslam İktisat Felsefesi

PROF. DR. AHMET FARUK AYSAN

İKTİSADIN METODOLOJİSİ DEĞİŞİRKEN İSLAM İKTİSADININ YÖNTEM ARAYIŞI

İslam iktisat felsefesinde üç kavram var. Üç kavramda aslında sabit kavramlar değildir. İslam iktisadını tanımlayacağız ama iktisat sabit kalmıyor ki İslam iktisadı sabit kalsın. İslam sabit kalıyor diyelim ama iktisat yine değişiyor. 70'li yıllarda anladığımız iktisatla 2000'lerde anladığımız iktisat aynı değil. Demek ki iktisat dediğimiz şey sabit kalmıyor. İktisadın sabit kalmasının en önemli kavramlarından bir tanesi rasyonalitedir. Rasyonalite de sabit kalmıyor. Mesela Adam Smith insanlar rasyonel miydi değil miydi den başlamıyor. Piyasa üzerinden başlıyor ve ana fikrîde pratik bir çözüm bulmaya çalışmak. Pratik bir çözüm bulmaya çalışırken, toplumda bir düzen kurulduğu esnada biz bu düzeni güç üzerinden mi ahlaksızlık üzerinden mi yapacağız? Yoksa piyasa bunu kendi başına yapabilir mi sorusudur...

İslam İktisat Felsefesi

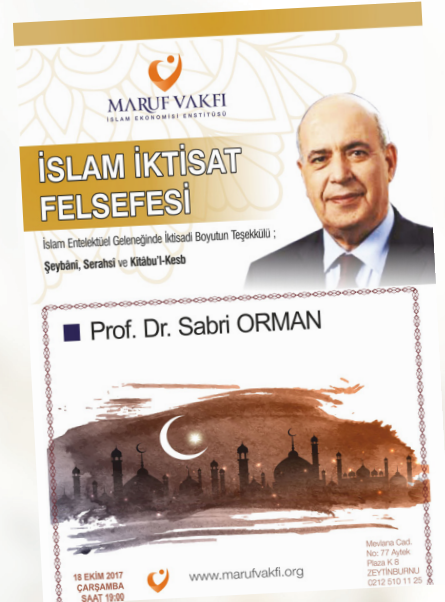

PROF. DR. SABRİ ORMAN

İSLAM İKTİSAT FELSEFESİ DERSLERİ

"İslam İktisat Felsefesi" üzerine seminerinden istifade ettiğimiz Prof. Dr. Sabri Orman hoca ile bir yıldan uzun süredir İslam iktisadi düşünce tarihi üzerine aylık oturumlar gerçekleştirmekteyiz. Bu oturumlarda hocanın makalelerini tekrar okuyup müzakere ediyor ayrıca kendisinin ilmi tecrübesinden istifade ediyoruz. Türkiye'de İslam Ekonomisi alanındaki en yetkin akademisyenlerden birisi ile; telifleri ve ilmi hayatı çerçevesindeki bu toplantılarımızın genç akademisyenlere katkısı mühim. Bugüne kadar yaptığımız yedi oturumda aşağıdaki makaleleri konu edindik:

- * **İslam Entelektüel Geleneğinde İktisadi Boyutun Teşekkülü: Şeybani, Serahsi ve Kitabu'l-Kesb** başlıklı üç makale,
- * **İslâmi Düşünce Geleneğinde İktisadi Krizler Meselesi: Makrizi ve Keşfu'l-Gümme bi İğâseti'l-Umme Adlı Eseri**
- * **Kâtip Çelebi'de Sosyo-Ekonomik Düşünce makalesi**
- * **Kur'an ve İktisat: Kredi ve Faiz Meselesine Makro-Sistematik Bir Yaklaşım**

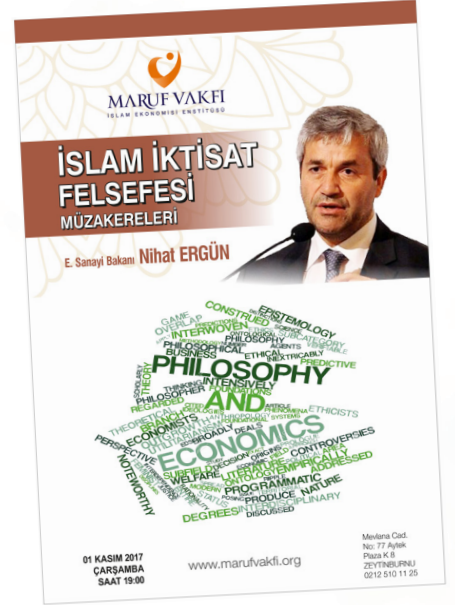
İslam İktisat Felsefesi

NİHAT ERGÜN

İKTİSADİ VE SİYASİ DÜŞÜNCEDE AKIL

İnsanın yeryüzündeki faaliyetinin aslında iktisadi faaliyet olduğunu görüyoruz. Bu durum insan olmasından kaynaklanıyor. Bunun herhangi bir dinle ilgisi yoktur. Bir insanın hiçbir dini olmasa da iktisadi faaliyeti olacaktır. Yeryüzünde bir insan olarak bulunuyorsanız bu bir gerçektir. Ama bir Müslüman olarak bulunmanın farkı ne olacak dersek? Bir kere sapmalarınız olmayacak. Bu iktisadi faaliyetleri bir takım ahlaki sapmalar göstermeden yapacaksınız ki doğru bir iş yapmış olasınız. Mesele bu sapmaları ortadan kaldırmaktır. Yoksa iktisadi faaliyetlerin bir genel çerçevesi vardır. Mesela ticaret olacak. Kaldı ki ticaret İslam'ın icat ettiği bir şey değildir.

İslam kendine özgüdür. Mülkiyeti ya da karı onaylarken faizi onaylamayan bir tarafı vardır. İslam'da siz her şeyi üretip satamazsınız. Haramlar ve helaller sizin ne yapacağınızı belirliyor. İktisadi faaliyetinizin alanını belirleyen haramlar ve helaller var...

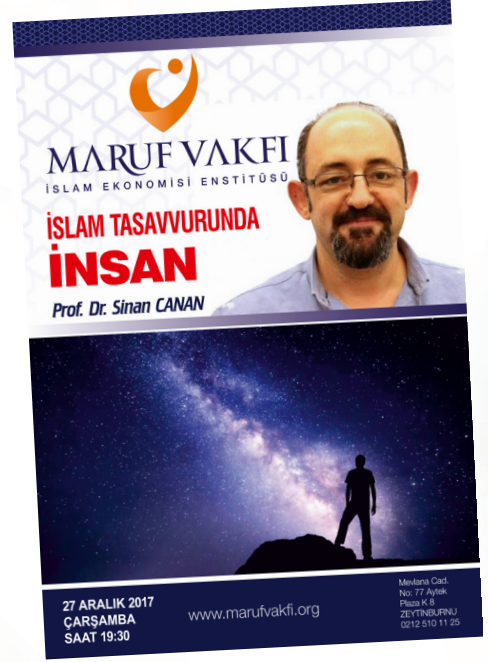

İslam İktisat Felsefesi

PROF. DR. SİNAN CANAN

İSLAM TASAVVURUNDA İNSAN

"İslam tasavvuru dediğimiz zaman hangi İslam tasavvuru sorusu akla geliyor. Aşikâr ki bir tane İslam yok. Biraz detaya inerse aslında insanlar adedince İslam var. Çünkü biz bugün insanların parmak izleri gibi beyinlerinin de zihinlerinin de donanımlarının farklı olduğunu biliyoruz. Ortada bir tane metin olsa bile ondan her okuyanın farklı bir şey anladığı hayatına farklı bir şekilde tatbik ettiği zamanlar içerisinde farklı ihtiyaçlara farklı çözümler üretmek için bambaşka gözlüklerle baktığı bir hengâmdayız. Bir Müslüman olarak kendimce bir tasavvurum var ama bu tasavvur kendi tahsilim, kendi merak alanlarım bu dünyadan topladığım bilgiler ışığında bu kitaba baktığımda biraz bende ortaya çıkıyor. Her şeyi baştan sormaya başladığımızda tekrar dönüp Kur'an'a baktığımızda daha önce görmediğimiz bir şeyler gördük. Bu hepimizin yaşadığı bir şeydir. Mesela ben biyolog olduktan sonra baktım. Başka bir şey gördüm. Sinir Bilimi uzmanı olduktan sonra baktım başka bir şey gördüm. Metin aynı metin, ayetler aynı ayetler ama farklı bir şey söylüyor. Dolayısıyla belki de İslam tasavvuru yani İslam toplumlarının içerdiği bir şekilde geliştirdiği farklı farklı tasavvurların ortak noktaları ayrı bir konudur.

İslam İktisat Felsefesi

DOÇ. DR. İSHAK ARSLAN

MODERN DÜNYA'NIN SORUNLARI KARŞISINDA ANTROPOLOJİ

Antropoloji konusuna kavramın kendisinden başlayarak bir giriş yapabiliriz. Antropoloji ne anlama geliyor, Ne zaman ortaya çıkmış, bu disiplin neyi inceliyor, metodları nelerdir, diğer disiplinlerden farkları içerikleri nelerdir? Önce bunları özetleyelim ve daha sonra problemlere geçelim.

Antropos bildiğiniz gibi insan demektir. Loji de bilim anlamına geldiği için antropoloji kavramını insan bilimi olarak tercüme edebiliriz. Antropoloji kısaca insanı inceleyen bilimdir. İnsanı inceleyen başka bilimlerde var. Mesela anatomi, fizyoloji, tıp bunlar da insanı inceliyor ama insanı bir beden olarak bir organizma olarak inceliyor. Sonradan çıkan ve yaygınlaşan psikoloji insanın beyin kısmını inceliyor. Sosyoloji insan topluluğunun davranışlarını inceliyor. Bütün bunların yanında antropolojinin nasıl bir rolü olabilir.

İslam İktisat Tarihi

PROF. DR. CENGİZ KALLEK

RASULULLAH (SAV) VE HALİFELER DÖNEM

“Devletin piyasalar ile ilgili ilişkisi açısından bakıldığında Hz. Peygamber döneminde yeni bir dünya düzeni kuruluyor. O yüzden pek çok yenilik yapılıyor. Hulefa-i Raşidin döneminde ise bu yenedünya düzeninin kurumsallaşması söz konusu oluyor.

Bütün medeniyetler dört ana ortak safhadan geçerler. İlki kavramsallaştırma safhasıdır. Her medeniyet kendi dünya görüşüne uygun kavramlarını üretir. Dünya görüşü kavramı bizim medeniyetimize uygun olmadığı için biz buna bizim medeniyetimiz açısından âlem tasavvuru diyelim. Ona uygun kavramları geliştirir. Kavramsallaştırma safhasını kitapsallaştırma safhası takip ediyor. Yani o üretilen kavramlarla kitaplar yazılıyor. Kitapsallaştırma safhasını da kurumsallaştırma safhası izliyor. Sonunda da kanunlaştırma safhası geliyor. Dolayısıyla Hz. Peygamber döneminde dinin teknik kavramlarının en azından bir kısmı vaz edilmiştir. Cahiliye döneminde Arapçada kullanılan bazı kavramlara teknik anlamlar kazandırılmıştır. Daha sonra hulefa-i raşidin döneminde ufak tefek yazılar ortaya çıksa da sonraki dönemlerde kitapların çeşitli ilim dallarında tedvin edildiğini görüyoruz.

İKTİSAT FELSEFESİ MÜZAKERELERİ

MARUF VAKFI

İslam Ekonomisinin Kuramsal Temelleri

SITKI ABDULLAHOĞLU

MAKASİDÜ'Ş ŞERİA

İslam Ekonomisi için de bilinen bir kavram olan makasid üzerine kaleme alınmış olan "İslam Hukuk Felsefesi: Makasidü'ş-Şeria" kitabını İslam Ekonomisi Başkanı Sıtkı Abdullahoğlu'nun sunumlarıyla haftalık dersler düzenlenerek müzakere edildi.

Fıkıh ve sistem teorileri üzerine çift doktora çalışması yapmış olan Ca-sir Avde'nin mezkur kitabı özet olarak İslam hukuk okullarının metodlarının bugüne dair verimini sorguluyor ve daha sonra da bir sistem tahayyülü içinde makasidü'ş-şeria'nın kullanışlılığını öneriyor. Kitabın ciddi bir yekûnu klasik fıkıh okullarına (mezahib) analizlerden oluşmakta. Avde özet olarak edille-i şeriyye (bilginin kaynakları) kalemleri üzerinden teker teker mezheb usullerini incelediği için bu çalışma aynı zamanda önemli bir mukayeseli fıkıh tarihi ve düşüncesi kitabıdır.

Kavram Analizleri

SERCAN KARADOĞAN

SERMAYE

Kavram Analizleri kapsamında "Sermaye" konusu İEE Araştırmacısı Sercan Karadoğan tarafından hazırlanarak vakfımız'da sunulmuştur. Sercan Karadoğan'ın yaptığı sunumun alt başlıkları ;

Sermayenin Tanımı ve Günümüzdeki Anlamı

Sermaye Birikimi ve Ekonomik Gelişme Arasındaki İlişki Sermaye Birikimi

Sermaye Birikimi ve Toplumsal Değişim Arasındaki İlişki

Kavram Analizleri

MEHMET AKİF BERBER

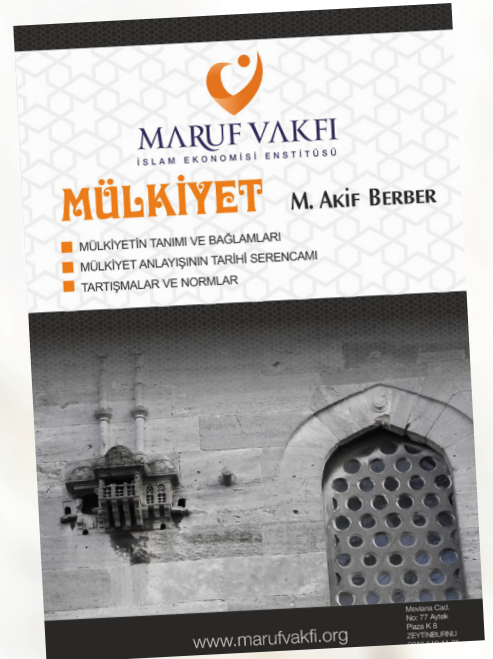
MÜLKİYET

Kavram Analizleri kapsamında "Mülkiyet" konusu İEE Araştırmacısı M.Akif Berber tarafından hazırlanarak vakfımız'da sunulmuştur. M.Akif Berber'in yaptığı sunumun alt başlıkları;

Mülkiyetin Tanımı ve Bağlamları

Mülkiyet Anlayışının Tarihi Serencamı

Tartışmalar ve Normlar

İEE Yayınları

İSLAM İKTİSADİ DÜŞÜNCE TARİHİ PROJESİ

İslam Ekonomisi Enstitüsü'nün, alanda yetkinleşmeyi hedefleyen akademisyen adayları için hazırlamış olduğu müfredatında İslam iktisat tarihi önemli bir bölüm olarak durmaktadır. Bu çalışmalar İslam iktisat tarihi ve İslam iktisadi düşünce tarihi şeklinde iki bölüm halinde gerçekleştirilmektedir. İlk kısımda genellikle müesseselerin, daha genel olarak İslam tarihindeki pratiğin tarihini öğrenme amaçlanmıştır ve bu yönde dersler ve okumalar yapılmaktadır. Diğer kısımda da iktisadi düşünce tarihini araştırmak için bu projeyi hayata geçirdik.

Projede öncelikle konuyla alakalı literatür incelenmiştir. Öncelikle alimlerin tespitini yapıyoruz. Yerli literatürde Sabri Orman gibi kıymetli hocalarımızın (kendisiyle alana dair aylık düzenli dersler yaptığımızı da belirtelim) katkıları haricinde bu konuyla ilgili öne çıkan çalışmaların daha çok Türkiye dışında gerçekleştiğini ifade etmek gerekmektedir. Necatullah Siddiki ve Abdul Azim Islahi bu alanın önde gelen müellifleridir. İki yazarın da İslam İktisadi Düşünce Tarihi üzerine titiz bir özet sunan makalelerini "İslam İktisat Düşüncesi: Birikim ve Yönelim" kitabımızda yayımlamış bulunmaktayız. Müelliflerin yazılarında başlangıçtan bugüne kadarki düşünürlerle alakalı öz bilgiler kronolojik sırayla sunulmaktadır.

Konuya değinen diğer ikincil kaynakların toplanması ve genel bir durum değerlendirmesinden sonra iktisadi meselelere değinen alimlerin listesi ve eserleri hazırlanmıştır. Sonrasında da literatürün eksikleri üzerine yoğunlaşıp anlamlı ve bütüncül bir iktisadi düşünce tarihi için çeşitli öneriler kaleme alınması proje dahilindedir. Böylelikle şimdiye kadarki birikimin derli toplu bir özetyle birlikte literatüre katkı sağlanmış olacaktır.

Bu projenin çıktılarında biri; Kapitalizm'le nihayete ulaşmış bulunan Batılı tarih anlatısının, Müslümanları iktisadi düşünce ve kurumlarda yetkinlikten uzak görmek düşüncesine karşı tarihi adil bir kavrayışla sunmak olacaktır. Tabii olarak günümüz İslam Ekonomisi çalışmaları için alimlerin iktisadi düşünce ve analizlerini gündeme getirmek de beklenen sonuçlar arasındadır. İslam alimleri, bugün bazı Batılıların da bihakkin kabul ettikleri gibi iktisat ilminin püf noktaları sayılabilecek bazı hususlara çok önceden değinmişlerdir. Görünmez el, arz ve talebin dengeye gelmesiyle fiyatın oluşumu, tasarruflar, vergilerin verimli toplanması ve kullanımı gibi konular bunlardan başlıcalarıdır.

Öte yandan, İslam alimlerinin iktisada dair söylediklerini kendi dönemleri içinde düşünmenin öneminin de farkındayız. Söz gelimi bir alimin paraya dair çıkarımlarını gördüğümüz zaman, genelde düşülen en büyük sıkıntı; bugünkü para kavramıyla o eserdeki para kavramını birebir aynı sanmaktır. Oysa ki terimler ve kavramlar tarihsel süreçte anlam açısından değişim ve dönüşüme uğrar. Unutmayalım ki Global Kapitalizm'in hükümleraltığı altındaki bir yüzyıldayız ve Kapitalizm dahi kendi içinde büyük dönüşümler yaşamıştır.

Diğer bir katkı da Türk-İslam düşüncesinin İslam düşüncesine etkisi ve katkısını iktisadi mevzular özelinde gündeme getirmek olacaktır. Böylelikle, bugün dünyada İslam Ekonomisi literatürünün önemli bir eksiği olan Türk tarihini ve tecrübesine gereken önemi vermeme durumundan çıkmaya önemli bir destek verilecek ve daha bütünlüklü/kapsayıcı bir İslam İktisadi Düşünce Tarihi anlatısı kurmanın imkanı sağlanacaktır.

Bundan başka, iktisadi mevzulara yapılan değinilerin bağlamlarını anlamak gereklidir. Biz, ulemanın eserlerini zaman bağlamından koparmadan İslam Ekonomisi mizanına vurmaya gayret edeceğiz. Bunun sonucunda alimlerin iktisadi düşüncelerinin bugüne sağlıklı bir katkı olarak yer almaları mümkün olacaktır.

İslam iktisadi düşünce tarihine yönelik bir dönemlendirme önerisi de projenin muhtemel katkılarından birisi olacaktır.

3. KİTAP

İslami İktisat Sistemi: Teori ve Pratik

İslam bir ekonominin nasıl olacağı üzerinde uzun yıllardır tartışılan bir konudur. Bir İslam ekonomi sisteminin temelleri, çalışma ilkeleri ve hedeflerinin neler olacağı; fonksiyonlarının ve kurumlarının nasıl bir görünüm arz edeceği; teorideki düşüncelerin pratiğe nasıl aktarılacağı gibi başlıklar da halen bir tartışmak devam etmekte ve belli bir mutabakata varılamamaktadır. Bu kitabın amacı, İslami bir iktisat sistemi, modeli ve düzenine dair teorik ve pratiğe dair çalışmaların sunulmasıdır. İslami bir iktisat sisteminin olmazsa olmaz veçheleri, yapıtaşları, nasıl işleyeceği kitap boyunca tartışılacak ve cevap aranacak konular arasındadır. Kavramsal ve kuramsal olarak bir iktisadi sistemin artıları, eksileri, işleyip işlemeyeceği enine boyuna tartışılması ve detaylandırılması gereken konulardır. Dünya tarihinde böylesi yakın bir tecrübe sosyalizm konusunda yaşanmış, sosyalist düşünürler kendi "ütopik" iktisat düşüncelerinin nasıl işleyeceği ya da işleyip işleyemeyeceğiyle alakalı sorulardan kaçtıkları için, bu teorideki eksiklik uygulamada bir çok aksaklığın ortaya çıkmasına ve asli hedef ve gayelerden sapılmasına neden olmuştur. O yüzden, adil ve hakkaniyetli bir sistem vaadinde bulunan İslami bir iktisat sisteminin model, sistem ve kavramsal sorgulamalarının iyi yapılması, her bir parametrenin işlerliği ve sürekliliğine dair süreçlerin detaylandırılması gerekmektedir. Kitap iki ana bölümden oluşmaktadır. Bunlardan birisi teoriyle alakalı makaleler, diğeri ise pratiğe dair çözüm önerileridir. Ayrıca teori ve pratiği buluşturan, bir iktisadi sistem ve düzen öneren makalelere de bu çalışmada yer verilecektir. Kitap içerisinde yer alan makaleler, yoksulluk, büyüme, kalkınma, sosyal adaletin tesisi, girişimcilik, piyasaya dair güncel ekonomik sorunlara ilişkin İslami bir yaklaşım, alternatif ve çözüm bulmayı hedeflemektedir.

İÇİNDEKİLER

1. İslam Ekonomisinin Teori ve Pratiğindeki Boşluklar, Mabid Ali Al-Jarhi
2. İslam Ekonomisini Teorize Etmek: İslam Ekonomisi Analizi İçin Bir Çerçeve Arayışı, M. Fahim Khan,
3. İslami Bir Ekonomi Modelinin Vecheleri, Syed Nawab Haider Naqvi
4. Serbest Piyasa ve Devlet Kapitalizmi Arasında: İslami Ekonomi Sistemi Geleceğin Küresel Ekonomisini Nasıl Şekillendirecek? Abdul Ghafar Ismail
5. Ekonomide Piyasa ve Devletin İslami Perspektiften Rolü, Zubair Hasan
6. Zekat ile Kapsayıcı Büyüme, Muhammad Mazhar Iqbal
7. İslam'da Emek Kavramı ve Niteliği, Toseef Azid
8. İslam Ekonomisinde Para ve Maliye Politikaları, Sayyid Tahir
9. Fakirliğin Ortadan Kaldırılması: Meydan Okumalar ve İslami Stratejiler, Ismail Sırageldin

Kur'anda Ekonomi Tasavvuru

SITKI ABBULLAHOĞLU

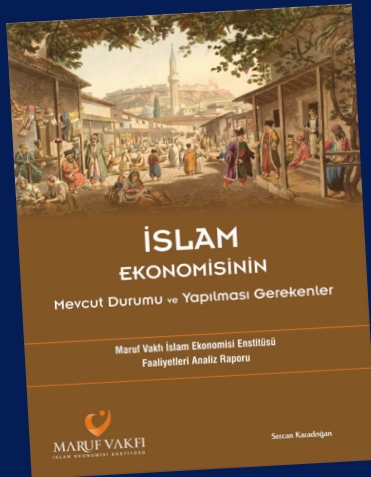
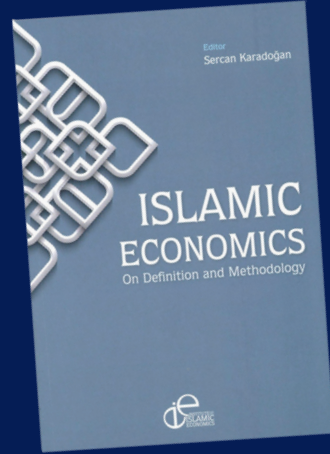
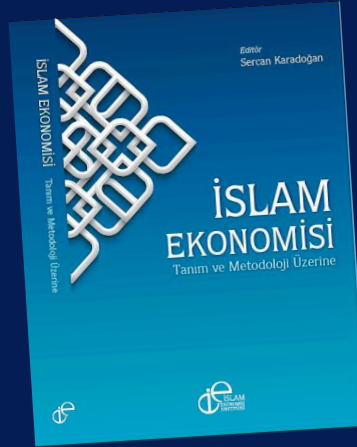
İslam Ekonomisi Enstitüsü lisans öğrencilerine yönelik "İslam Ekonomisi Düşünce Okulu" adıyla aylık seminerler başlatıldı. "Kur'an'da Ekonomi Tasavvuru" başlığını taşımakta olan seminer İslam Ekonomisi Enstitüsü Başkanı Sıtkı AbdullaHoğlu'nun sunumu ile gerçekleştirildi.

İslam Ekonomisi Enstitüsü Başkanı Sıtkı AbdullaHoğlu tarafından sunulan "Kur'an'da Ekonomi Tasavvuru" başlıklı seminerin alt başlıkları şöyledi:

1. Kur'an'da Temel Ekonomik Paradigmalar
2. Kur'an'da gelir ve servet dağılım düzenleri
3. Kur'an'da mülk-servet telakkileri
4. Kur'an'da biriktirme, harcama konularına yaklaşımlar

YAYINLARIMIZ

MARUF VAKFI

İSLAM EKONOMİSİ ENSTİTÜSÜ

Seyit Nizam Mah. Mevlana Cad. No: 77 Necmettin Aytek Plaza K 8 Zeytinburnu / İSTANBUL
Tel. : 0212 510 11 25

maruf@marufvakfi.org / www.marufvakfi.org/

